



Bildande av Orremossarnas naturreservat i Dals-Eds kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Orremossarnas naturreservat
Naturvårdsregister-ID:	2054082
Areal (ha):	Cirka 45 hektar
Lägesbeskrivning:	Ca 7,5 km nordost om Ed
Markägarkategori:	Enskild
Fastighets- och sakägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 3)
Förvaltare:	Västkuststiftelsen

Beslut om bland annat bildande

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Namnet ska vara Orremossarnas naturreservat.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen enligt bilaga 2 för naturreservatets långsiktiga vård. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen beslutar att Västkuststiftelsen ska vara förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är följande:

- Bevara biologisk mångfald.
- Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer såsom tallskogsmiljöer, öppna mosseplan och skogbevuxen myr samt att bevara naturvärden knutna till dessa miljöer.
- Återskapa brandpräglad tallskog.

- Säkerställa tillgång av viktiga livsmiljöer för tjäder och orre samt skydda befintliga spelplatser.

Syftet ska uppnås genom följande:

- Naturvårdsbränning av tallskog genomförs.
- De öppna mosseplanen hindras från att växa igen genom röjningsinsatser.
- Exploatering av området genom bebyggelse, vägdragning, produktionsinriktat skogsbruk med mera förbjuds.

Beslut om föreskrifter

För föreskrifter med * finns det förtydliganden under rubriken Motivering och förtydligande av föreskrifter.

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap. 5 § miljöbalken)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Uppföra byggnad eller annan anläggning.*
2. Ändra utformning eller användning av byggnad eller annan anläggning så att dess påverkan på området ökar.
3. Borra, spränga, gräva, schakta, muddra eller påla.
4. Anordna deponi eller annat upplag, fylla ut eller tippa massor.
5. Påverka områdets hydrologi genom att dika, dikesrensa, dämma, avleda, omleda eller valla in.
6. Avverka, gallra, röja, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, oavsett om de står upp eller ligger ner.
7. Sätta ut, så eller plantera arter av något slag.
8. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödsel.

Utan Länsstyrelsens tillstånd är det också förbjudet att göra följande:

9. Bekämpa invasiva främmande arter med metoder som är förbjudna enligt föreskrifterna A1–A8.*
10. Uppföra jakttorn eller annan anläggning för jakt.

Undantag

Föreskrifterna enligt A ovan gäller inte i följande fall:

1. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under förpliktelserna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken i Länsstyrelsens beslut (se punkt B nedan).
2. För räddningstjänst, sjukvårdstjänst eller polis i samband med utryckning eller verksamhetsutövning.
3. Vid genomförande av åtgärder som har tillstånd enligt någon av föreskrifterna A9–A10 gäller inte förbuden enligt A1–A8, om förbuden hindrar genomförandet.

B. Föreskrifter om förpliktelser att tåla intrång (7 kap. 6 § miljöbalken)

Detta gäller hela naturreservatet där inget annat anges.

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande åtgärder genomförs för att tillgodose syftet med naturreservatet:

1. Naturreservatets gränser märks ut i terrängen.
2. Informationsskyltar sätts upp och underhålls.
3. Parkeringsplats anläggs och underhålls på den plats som är markerad på kartan i bilaga 1.
4. Naturvårdsbränning av tallskog med tillhörande åtgärder utförs inom det område som är markerat på kartan i bilaga 1.
5. Rökning av igenväxande våtmarker.
6. Träd som utgör risk för skada på friluftsanordningar eller vägar fälls eller beskärs.
7. Träd som fallit över, eller utgör hinder vid, friluftsanordningar eller vägar flyttas.
8. Bekämpning av invasiva främmande arter.
9. Åtgärder för att begränsa eller förhindra storskaliga angrepp av åttatandad granbarkborre, om angreppen riskerar att hota syftet med naturreservatet. Tillåtna metoder är utplacering av fällor, utläggning av fångstvirke, fällning av angripna granar, rotkapning av vindfällda granar och barkning. Fällda träd ska lämnas inom naturreservatet. Eventuellt fångstvirke ska föras ut ur reservatet.
10. Körning med motordrivet fordon i samband med skötselåtgärder.
11. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inom naturreservatet är det förbjudet att göra följande:

1. Ta bort eller på annat sätt skada döda träd eller buskar, oavsett om de står upp eller ligger ner.

Undantag

Ordningsföreskrifterna enligt C ovan gäller inte i följande fall:

1. När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under förpliktelserna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken i Länsstyrelsens beslut (se punkt B ovan).
2. För räddningstjänst, sjukvårdstjänst eller polis i samband med utryckning eller verksamhetsutövning.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Skälen för beslutet

Orremossarnas naturreservat har en hög grad av naturlighet och hyser höga biologiska bevarandevärden, främst på grund av att skogen och våtmarkerna har en tämligen liten mänsklig påverkan från skogsbruk, där skogen har inslag av äldre träd och död ved. Opåverkade skogar är sällsynta i dagens moderna skogslandskap. Dessa skogar tjänar som refuger för arter som är starkt tillbakaträngda i den mer intensivt brukade skogsmarken. Naturreservatets naturvärden skulle försvinna om skogsbruk bedrevs. Genom naturreservatsbildning försvinner hotet som konventionella skogsbruksmetoder och annan exploatering och fragmentering av landskapet innebär.

Det är idag få naturliga bränder i Sveriges skogar tack vare en effektiv brandbekämpning. Brand är dock en viktig ekologisk process och en del av den naturliga dynamiken i skogslandskapet. Vi behöver därför planera för kontrollerade bränder, där naturreservat med tallskog är lämpliga objekt för åtgärden. Naturvårdsbränningar skapar miljöer för arter som är konkurrenssvaga i slutna skogar och som behöver denna typ av störning för att kunna fortleva.

Orremossarnas naturreservat bedöms ha betydelse för artbevarande och biologisk mångfald. Skyddet av området blir en pusselbit i ett större landskap med flera befintliga naturskydd. Orremossarna bidrar således med ett skydd för landskapsbilden såväl som för de arter vars levnadsmiljöer representeras i området. Utifrån perspektivet grön infrastruktur bidrar skyddet av

Orremossarna till möjligheten för arter att sprida sig och förflytta sig i landskapet.

Ett skydd av Orremossarnas naturreservat bidrar till att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Myllrande våtmarker, Levande skogar samt Ett rikt växt- och djurliv.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Motivering och förtydligande av föreskrifter

Föreskrifterna är de särskilda regler som gäller i naturreservatet. De behövs för att ge området det skydd och den skötsel som krävs för att syftet ska kunna uppnås. I det här avsnittet motiveras, förklaras och förtydligas en del av föreskrifterna.

Föreskrift A1

Hus, vägar, ledningar, master, vindkraftverk, antenner, grillplatser och stängsel är exempel på anläggningar.

Anläggningar för jakt som till exempel jakttorn är inte förbjudet om man har tillstånd enligt föreskrift A10.

Föreskrift A9

Förvaltaren har huvudansvaret för att bekämpa invasiva främmande arter i naturreservatet. Markägaren har ändå möjlighet att själv bekämpa invasiva främmande arter, men om metoden är förbjuden enligt någon av föreskrifterna A1–A8 behövs tillstånd från Länsstyrelsen.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen bedömer att det saknas skäl för en konsekvensutredning av de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt C, eftersom de innebär så begränsade kostnadsmissiga och andra konsekvenser. Detta enligt vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Beslutets förenlighet med bland annat riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Naturreservatet berörs inte av några riksintressen eller gällande planbestämmelser.

Länsstyrelsen bedömer därför att naturreservatet stämmer överens med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Intresseprövning

Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom att bilda naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets

syften. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen enligt 7 kap. 25 § miljöbalken bedömer Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken).

Skogsvårdslagen

Bestämmelser enligt skogsvårdslagen, skogsvårdsförordningen (1993:1096) eller Skogsstyrelsens föreskrifter gäller inte om dessa strider mot föreskrifterna för naturreservatet. Detta framgår av 4 § skogsvårdslagen (1979:429).

Annan lagstiftning gäller

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning, till exempel följande:

- Miljöbalkens bestämmelser om generella biotopskydd och vattenverksamhet.
- Bestämmelser om artskydd enligt miljöbalken och artskyddsförordningen, till exempel fridlysningsbestämmelser.
- Terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Kulturmiljölagen.
- Jaktlagstiftningen.
- Lagen om skydd mot olyckor till exempel generella eldningsförbud och efterbevakningsansvar vid brand.
- Kommunala ordningsföreskrifter.

Beskrivning av ärendet

Ärendet startades upp 2020 genom att markägaren anmälde sitt intresse för skydd av området. En avgränsning av området togs fram efter fältbesök. På grund av den då rådande bristen av medel för ersättning till markägare pausades reservatsbildning tillfälligt. Under 2021 genomfördes en naturvärdesinventering av området för att inhämta mer kunskap om områdets

naturvärden och eventuella naturvårdsintressanta arter. Arbetet med reservatsbildningen återupptogs under 2022 och markägaren skrev under avtal för inträngsersättning 2023.

Länsstyrelsen har förelagt markägaren och andra sakägare att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan. Detta enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Myndighetssamråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har genomförts med Dals-Eds kommun, Naturvårdsverket, och Skogsstyrelsen.

Västkoststiftelsen, LRF Västra Götaland, Naturskyddsföreningen, Friluftsrådet, Brandförsvaret, Dalslands Ornitologiska Förening, Turistrådet Västsverige och Västsvenska Entomologklubben har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Skogsstyrelsen och Dals-Eds kommun har yttrat sig i ärendet. Skogsstyrelsen meddelar att de inte har några synpunkter på det presenterade underlaget och är positiva till att reservatet bildas. Dals-Eds kommun har inget att erinra mot bildandet av Orremossarnas naturreservat.

Detta beslut ska skickas till sakägare och övriga berörda enligt sändlistan i bilaga 4.

Ersättningstalan

Rätten till ersättning upphör ett år efter att beslut om naturreservat har vunnit laga kraft. Det innebär att om Länsstyrelsen beslutar att bilda ett naturreservat (utan att ersättningsfrågorna är lösta) har parterna ett år på sig att lösa ersättningsfrågan på frivillig väg. Om vi inte kan komma överens om ersättningen under denna tid behöver du som sakägare stämma staten i mark- och miljödomstolen. Annars förlorar du rätten till ersättning. Detta enligt 31 kap. 13 § miljöbalken.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 5 "Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut".

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Dalslänningen.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

De som medverkat i beslutet

I detta ärende har länsöverdirektör Jörgen Peters beslutat. Naturvårdshandläggare Marja Wahlberg har varit föredragande. I ärendets slutliga handläggning har också enhetschef Johan Jannert och länsjurist Linda Granström medverkat.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Hantering av personuppgifter

Information om hur vi hanterar personuppgifter hittar du på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/personuppgifter

Bilagor

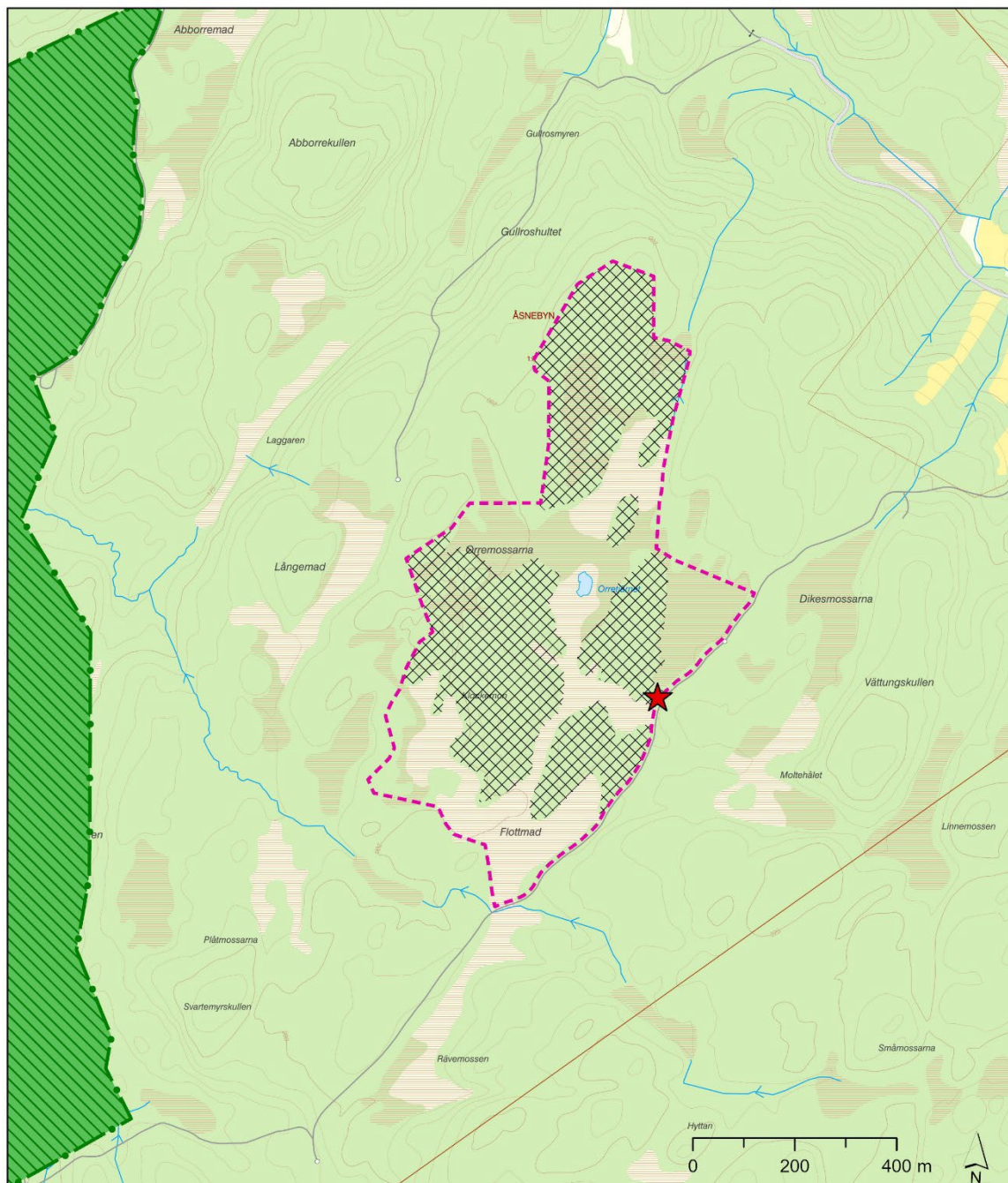
Bilaga 1 Beslutscharta

Bilaga 2 Skötselplan

Bilaga 3 Sakägarförteckning

Bilaga 4 Sändlista

Bilaga 5 Överklagandehänvisning



Bilaga 1, Beslutscharta Orremossarnas naturreservat, Dals-Eds kommun

- Orremossarnas naturreservat
- Naturreservatet Stora Les branter
- Naturvårdsbränning enligt föreskrift B4.
- ★ Parkering

Illustrationscharta till beslut om
Orremossarnas naturreservat
Tillhör Länsstyrelsens beslut om
naturreservat enligt 7 kap 4 § miljöbalken
2024-10-16, dnr 50225-2020



Länsstyrelsen
Västra Götaland

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Skötselplan för Orremossarnas naturreservat i Dals-Eds kommun

Bilaga 2 till Länsstyrelsens beslut 50225-2020



Länsstyrelsen
Västra Götaland

Inledning

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas. Planerna vänder sig främst till naturvårdsförvaltare och markägare, men också till övriga intressenter.

Skälen till naturreservatet, dess syften och föreskrifter framgår av beslutet om naturreservat. Länsstyrelsens diarienummer 50225-2020. Syftet med reservatet styr hur reservatet behöver skötas. Föreskrifterna ger förvaltaren rätt att utföra åtgärderna i skötselplanen.

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för områdets skötsel. Skötselplanen beskriver en önskad målbild och den skötsel som behövs för att nå dit. Vilka av de föreslagna åtgärderna som kan genomföras och takten på genomförandet beror på aktuell naturvårdsbudget. I skötselplanen beskrivs det därför vad naturvårdsförvaltaren bör prioritera.

Skötselplanen gäller tills vidare, men kan revideras vid behov. Till exempel om uppföljningen av bevarandemålen visar att det behövs eller skötseln behöver anpassas efter förändrade omständigheter eller ny kunskap. En ny skötselplan måste stämma överens med reservatsbeslutet. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

Tillhör Länsstyrelsens beslut: 50225-2020

Datum: 2024-10-16

Förvaltare av naturreservatet: Västkoststiftelsen

Omslagsbild: Bild från skötselområde 1.1 © Calluna AB

Innehåll

DEL A – BESKRIVNING AV ORREMOSSARNAS NATURRESERVAT.....	4
1. Beskrivning av området	4
1.1. Allmän beskrivning av området	4
1.2. Biologiska bevarandevärden.....	4
1.3. Friluftsliv	5
1.4. Förvaltarens servitut och rättigheter	6
DEL B – SKÖTSEL AV ORREMOSSARNAS NATURRESERVAT.....	7
2. Övergripande riktlinjer för skötseln	7
2.1. Hänsyn till fågellivet	7
2.2. Ansvar för diken.....	7
2.3. Riskträd	7
2.4. Efterbevakning av brand.....	7
2.5. Invasiva främmande arter	8
3. Skötselåtgärder och bevarandemål.....	8
3.1. Skötselområden.....	8
3.2. Friluftsliv	12
3.3. Gränsmarkering.....	12
4. Konsekvenser av klimatförändringar	13
5. Dokumentation och uppföljning.....	13
6. Planerad förvaltning	14
7. Underlag	15

Bilagor

Bilaga 2a: Skötselområden och friluftsanordningar

Bilaga 2b: Natura 2000-naturtyper

Del A – Beskrivning av Orremossarnas naturreservat

1. Beskrivning av området

1.1. Allmän beskrivning av området

Orremossarnas naturreservat är beläget ca 7 km norr om Ed, på sjön Stora Les östra sida. Orremossarna ligger ca 600 meter öster om befintliga naturreservatet Stora Les branter som även innefattar Natura 2000-området Stora Le. Tjäder, liksom nattskärra och trädlärka är några av de fågelarter som pekas ut som bevarandearter i Natura 2000-området. Det är arter som föredrar öppna och glesa tallskogar, en naturtyp som återfinns i Orremossarnas naturreservat. Området består av en mosaik av talldominerade skogar, hållmarkstallskog, barrsumpskog och myr med varierande grad av öppenhet. I Orremossarnas naturreservat finns spelplatser för både orre och tjäder. Man ser ofta tjäder på grusvägen som löper förbi reservatet i söder.

Naturreservatet ligger i en trakt präglad av skogsbruk, men själva reservatsområdet har under en tid förskonats av större skogsbruksingrepp så som avverkningar. Tallskogen och hållmarkstallskogen har en varierande markfuktighet och ålder med förekomst av äldre träd av tall och gran. Förekomsten av död ved är sparsam i hela området men med mer död ved i tallskogsområdet i norr. Förekomsten av exempelvis blåbär, lingon, port och ljung är stor.

På våtmarkerna finns ett visst restaureringsbehov där igenväxningen av tallar, buskar och ris har påbörjats. Delar av våtmarken är således i ett övergångsstadie mellan öppen mosse och skogsbevuxen myr. I de delar av våtmarkerna som idag fortfarande är öppna hittar vi också de högre naturvärdena kopplade till våtmarker.

I området finns följande markslag:

- Skog 28 hektar
- Våtmark och myr 14 hektar

1.2. Biologiska bevarandevärden

Myrkomplexet hyser flera typiska arter och har ett bottenskikt av vitmossor. Det förekommer också gott om exempelvis klockljung, myrlilja, vitag, rund- och storsilleshår samt vattenklöver. Flera av dessa arter är typiska för Natura 2000-habitatet Öppna mossar och kärr (7140).

Centralt i området finns en liten tjärn med spår av en trolig orrspelplats. Även i söder vid den öppna våtmarken finns rapporter av orrspel. Många arter är gynnade av mosaiken som finns i Orremossarnas naturreservat. Bland däggdjur och fåglar finns arter som nyttjar både myr och skog. I detta område finns lekplatser för både tjäder och orre. Tjädern gynnas av en mosaik av skogsklädda myrar och skog medan orren gynnas av de mer öppna ytorna av myrmark. Båda arter gynnas av skogar med blåbärsris, sumpbarrskogar och tallskog med inslag av björk där dessa naturtyper täcker in födosöksområden för hela året.

Vid konsultinventeringen 2021 noterades 22 naturvårdsarter som indikerar att området har ett naturvärde, att området har förutsättningar för att vara artrikt eller att själva området har särskild betydelse för biologisk mångfald. Ytterligare 19 artfynd från Artportalen har noterats i området. Bland de påträffade naturvårdsarterna finns bland annat vedtrappmossa (NT¹), kornknutmossa (S²) och flagellkvastmossa (S), vilka är arter som indikerar miljöer med kontinuerlig förekomst av död ved. Skalbaggssarterna mindre mörghorre (S) och vågbandad barkbock (S) kan också nämnas då de båda är beroende av död ved av tall och gran och används som signalarter för barrskogsmiljöer med förekomst av död ved.

Konsultinventeringen visar också på förekomst av nio skyddade arter enligt artskyddsförordningen (2007:845), förutom tjäder så finns bland annat talltita (NT), trana och skogsödla.

Mer information om vilka arter som förekommer i området går att söka fram i SLU Artdatabankens databas Artportalen (<https://artportalen.se>).

De naturtyper som förekommer i området går att söka fram i natura-naturtypskartan (NNK) i Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur (<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>).

1.3. Friluftsliv

Fågelskådning av orre- och tjäderspel kan räknas till områdets värde för friluftslivet och motiverar anläggning av parkering för att hindra att fågelskådare riskerar att stå i vägen för förbipasserande bilar och skogsbruksmaskiner/transporter. I övrigt nyttjas inte området för friluftsliv nämnvärt, det finns inga befintliga stigar i området och det planeras inga andra friluftsanordningar i naturreservatet än parkeringen. I det närliggande naturreservat Stora Les branter finns

¹ NT = Nära hotad enligt Rödlistan 2020.

² S = Signalart

friluftsanordningar så som rast- och vindskydd, vandringlek och eldplats. Parkeringen till naturreservatet Stora Les branter ligger i slutet av den grusväg som passerar förbi Orremossarnas naturreservat.

1.4. Förvaltarens servitut och rättigheter

Utöver de rättigheter som följer av B-föreskrifterna i beslutet om naturreservat finns även dessa servitut och rättigheter:

- Nyttjanderätt av väg till naturreservatet Stora Les Branter. Samma väg passerar förbi Orremossarnas naturreservat och den parkering som planeras att anläggas i reservatet.

Del B – Skötsel av Orremossarnas naturreservat

2. Övergripande riktlinjer för skötseln

2.1. Hänsyn till fågellivet

Samtliga skötselåtgärder bör i så stor utsträckning som möjligt utföras när de inte stör spelande eller häckande fåglar.

2.2. Ansvar för diken

Det är förbjudet att rensa diken i reservatet. Markägaren har därför inget ansvar för detta.

2.3. Riskträd

Ett riskträd är ett träd som kan utgöra en risk för liv och egendom. Förvaltaren har i uppgift att hålla efter riskträd i anslutning till friluftsanordningar, men är inte skyldig att inventera om det finns riskträd i resten av naturreservatet. Däremot har de möjlighet att åtgärda träd som de själva upptäcker eller en markägare eller annan enskild påtalar. Någon som upptäcker ett riskträd som den anser behöver åtgärdas ska kontakta förvaltaren. Förvaltaren bedömer då om trädet utgör en betydande risk för att skada människor (till exempel växer nära parkeringen eller längs vägen), trafiksäkerhet eller egendom. Om det bedöms utgöra en betydande risk behöver trädet åtgärdas. Vid dessa tillfällen ska förvaltaren överväga om trädet måste tas ned helt eller om det räcker att bara avlägsna delar av trädet, till exempel högkapa eller bara ta bort uthängande grenar. Om förvaltaren inte bedömer att trädet behöver åtgärdas återstår möjligheten för markägaren att söka dispens.

Riskträd i anslutning till friluftsanordningar hanteras genom B-föreskrifterna och förvaltaren har därför rätt att åtgärda dem. Riskträd på andra platser i reservatet hanteras i A-föreskrifterna. Förvaltaren kan därför inte åtgärda dessa riskträd utan att komma överens med markägaren om att göra det.

2.4. Efterbevakning av brand

I händelse av oplanerad brand i reservatet har markägaren ansvar för efterbevakning och släckning av pyrande glödbränder. Om branden är planerad som en del i skötseln av naturreservatet ansvarar förvaltaren för hela händelseförloppet, från antändning till efterbevakning.

2.5. Invasiva främmande arter

En del arter som har kommit till Sverige från andra länder har ett spridningssätt och konkurrensfördelar som gör att de kan ta över och konkurrera ut inhemsk flora och fauna. Sådana arter kallas invasiva främmande arter. Det är viktigt att invasiva främmande arter motverkas i ett så tidigt skede som möjligt och på lämpligaste sätt utifrån vilken art som ska motverkas och i vilken miljö som åtgärderna vidtas. Det är fastighetsägarens ansvar att motverka de invasiva främmande arter som omfattas av lagar och förordningar. Reservatsförvaltaren har inget uppdrag att bekämpa invasiva främmande arter i reservatet.

Reservatsförvaltaren bör dock kunna bidra med råd kring hur specifika arter bäst bekämpas eller annan stöttning. Om bekämpningsmetoderna strider mot reservatets föreskrifter, till exempel gräva eller använda kemiska bekämpningsmedel, behövs tillstånd enligt föreskrift A9 (se beslutsdokumentet).

Bekämpning bör ske på sådana sätt att det inte medför onödiga skador på naturvärden i reservatet. Åtgärderna kan syfta till att minska utbredningen av invasiva arter som har etablerat sig i reservatet eller till att förhindra etablering och spridning.

Det finns i dagsläget inga kända invasiva främmande arter inom naturreservatet.

3. Skötselåtgärder och bevarandemål

3.1. Skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma. Natura 2000-naturtypernas utbredning visas i bilaga 2b. För varje skötselområde finns en beskrivning av dess bevarandemål, det vill säga vad som ska bevaras och uppnås. Bevarandemålen ligger också till grund för den uppföljning som planeras. För varje skötselområde beskrivs också den skötsel som behövs för att uppnå bevarandemålen.

Naturreservatet är indelat i tre skötselområden med tillhörande delområden.

Skötselområdena är:

1. Talldominerad skog
2. Öppna våtmarker
3. Myrtallskog

Skötselområde 1: Talldominerad skog

Skötselområdet är indelat i sex delområden och har en total areal på 28,3 hektar.

Beskrivning: Skötselområdet består av talldominerade skogar, en talldominerad myrholme, hållmarkstallskog samt barrblandskog. Förekommande Natura 2000-naturtyper i skötselområdet är Taiga (9010) samt utvecklingsmark till Taiga (9010).



Bild på tallskog från delområde 1.2 Foto av: © Calluna AB

Bevarandemål: Arealen av Taiga (9010) ska vara minst 7,1 hektar och ska på sikt öka enligt arealer för utvecklingsmark. Tallskog ska präglade området och den ska ha en varierad åldersstruktur och inslag av gamla träd och döda träd och lågor. Inslag av lövträd som björk och asp kan förekomma. Småskaliga naturliga processer, så som åldrande, avdöende, omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar till exempel brand, svamp- och insektsangrepp eller stormfällning ska påverka skogens dynamik och struktur. Till följd av naturliga eller skapade störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Näringsstatusen ska vara naturlig och hydrologin ostörd. För naturtypen typiska och karaktäristiska arter, till exempel tjäder, ska förekomma.

Åtgärder:

- Naturvårdsbränning i återkommande intervall enligt bränningsplan. Prioritet 2.

Skötselområde 2: Öppna våtmarker

Skötselområdet är indelat i fyra delområden och har en total areal på 14.1 hektar.

Beskrivning: Skötselområdet består av våtmarker där det i vissa delområden pågår igenväxning. Förekommande Natura 2000-naturtyper i skötselområdet är Öppna mossar och kärr (7140), Myrsjöar (3160) samt utvecklingsmarker. För målnaturtyper av utvecklingsmarkerna se beskrivning av delområdena nedan.

Delområde 2.1 består av en stor, öppen och naturlig myr med liten hydrologisk påverkan. Bitvis är myren något rikare med bruna vitmossor, dvärgbjörk, storsileshår och vitag mm. På vissa platser förekommer rosling, klockljung och pors. I norr finns en liten tjärn och bredvid finns en av områdets orrspelplatser. Sannolik förekommer också häckande trana. Förutsättningar finns för häckande vadare som till exempel grönbena.

Delområde 2.2 och 2.3 består av en igenväxande delar av det större myrkomplexet. Vegetationen består av mindre tallar, mycket ris och buskar som pors, ljung och odon. Områdena utgör ett mellanstadie mellan öppen mosse och skogsbevuxen myr. Ingen tydlig hydrologisk påverkan kan ses men områdena är eventuellt påverkade av kvävenedfall eller andra faktorer som påverkar igenväxningstakten. Områdena som är utvecklingsmarker har två målnaturtyper beroende på områdets utveckling, med eller utan skötsel. Dessa är Öppna mossar och kärr (7140) samt Skogsbevuxen myr (9740/90D0).

Delområde 2.4 består av en liten, naturlig och öppen myr med till synes opåverkad hydrologi. Myren är del av det större myrkomplexet med värden för vadare och orre. Angränsande myrmark är under igenväxning, vilket påverkar vattenhållningen i detta område och den bedöms som medelfuktig. Förekommande arter är bland annat ängsull, klockljung, vattenklöver och diverse vitmossor.



Bild från delområde 2.2 Foto av: © Calluna AB

Bevarandemål:

Arealen Öppna mossar och kärr (7140) och Myrsjöar (3160) ska inte minska. Arealen Öppna mossar och kärr (7140) ska på sikt öka enligt utvecklingsmarkernas arealer. Hydrologi och hydrokemi ska vara opåverkad. Krontäckningen ska vara högst 30 %. Det ska finnas större ytor med 0 % krontäckning. Igenväxning ska hållas efter vid behov. Det ska finnas karaktäristisk vegetation och strukturer så som tuvor, höljor, kärrfönster, slukhål, dråg och gungfly. Det ska finnas en skoglig kontinuitet i närmast anslutande skog.

Åtgärder:

- Rökning av igenväxningsvegetation vid behov. Prioritet 2

Skötselområde 3: Myrtallskog

Skötselområdet består av ett delområde och har en total areal på 2,7 hektar.

Beskrivning: Skötselområdet består av en tallskog som växer på fuktig/blöt myrmark med ett fältskikt bestående av pors, odon, tuvull, tranbär och hjortron. Området är en utvecklingsmark med målnaturtyp (enligt Natura 2000-naturtyper) Skogsbevuxen myr (9740).

Bevarandemål: Arealen Skogsbevuxen myr (9740/90D0) ska på sikt vara 2,7 hektar. Tallskog ska dominera trädskiktet med inslag av björk och asp. Krontäckningen ska vara minst 30 %. Naturlig dynamik ska råda, vilket

innebär småskaliga naturliga processer så som åldrande, självföryngring, döende och omkullfallna träd. Periodvis kan större naturliga störningar påverka området, så som stormfällning, insektsangrepp, översvämningar eller brand. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Näringsstatusen ska vara naturlig och hydrologin ostörd liksom en naturligt mark- och vattenkemi ska finnas. Det ska finnas ett stabilt eller tillväxande torvtäcke. För naturtypen typiska och karaktäristiska arter ska förekomma.

Åtgärder:

- Inga åtgärder planeras.

3.2. Friluftsliv

Beskrivning: En parkering för besökare planeras att anläggas vid grusvägen i sydost. Parkeringen kommer ligga inom naturreservatets gräns och kommer då ianspråkta en mindre yta av delområde 1.3. Det kan finnas behov av att ta ned enstaka träd i samband med anläggningen av parkeringsytan. I övrigt finns inga planerade anläggningar eller anordningar för friluftslivet. Karta med de anläggningar och anordningar som ingår i förvaltningen av reservatet finns i bilaga 2a.

Mål: En parkeringsyta med plats för minst 2–3 bilar ska finnas och underhållas. En informationstavla med information om naturreservatet ska finnas i anslutning till parkeringen. Skylten ska vara väl underhållen och uppdateras vid behov.

Engångsåtgärder:

- En informationstavla ska sättas upp på den plats som är markerad på karta i bilaga 2a. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur.
- Anläggning av parkeringsyta för 2–3 bilar.

Underhållsåtgärder:

- Informationstavlan ska kontrolleras regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.
- Parkeringen ska kontrolleras regelbundet och underhållas vid behov. Träd kring parkeringen som utgör fara för person eller egendom ska beskäras eller fällas.

3.3. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets vägledning Gränsarbeten vid områdesskydd enligt Miljöbalken.

4. Konsekvenser av klimatförändringar

Till konsekvenserna av de pågående klimatförändringar bedöms igenväxning av våtmarker som högst sannolik i naturreservatet. Då någon hydrologisk påverkan, som dikning, inte har gått att hitta kan igenväxningen av myrmarken härledas till exempelvis kvävenedfall eller andra faktorer. Det är svårt att motverka dessa eventuella effekter av klimatrelaterade förändringar inom ramen för reservatets förvaltning. För att motverka dessa krävs i stället större samhällsinsatser på ett mer övergripande plan.

Snöbrist under vinterhalvåret kan leda till ett ökat viltbete av tallföryngring. För att minska problemet kan man inom reservatets förvaltning gynna lövträd för att få in en mer variation av trädslag i tallskogen. Trädslag som rönn och asp föredras av älgen för bete. Naturvårdsbränning är en åtgärd som gynnar lövföryngring.

Med tanke på klimatförändringarna bör man också ägna särskilt uppmärksamhet åt invasiva arter och sätta in bekämpningsåtgärder i ett tidigt skede. Det finns i dagsläget inga kända invasiva främmande arter inom naturreservatet.

Det är viktigt att ha en beredskap för eventuella svamp- och insektsanknutna sjukdomar eller angrepp så att åtgärder kan sättas in snabbt. Exempel på åtgärder kan vara att plantera/gynna fler trädslag, särskilt inhemska arter, så att riskerna sprids och att efterträdare säkerställs. Använd resistent varianter om det finns.

Till följd av klimatförändringar kan förutsättningar för bevarande ändras snabbare än beräknat. Vid behov kan skötselplanen behöva revideras med kortare intervall för att följa klimatets utveckling och de senaste relevanta forskningsresultaten.

5. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning ska genomföras i enlighet med det program som är beskrivet i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av skyddade områden i Sverige". Förvaltaren ansvarar för dokumentation av utförda skötselåtgärder. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål samt gynnsam bevarandestatus.

6. Planerad förvaltning

Förvaltningen av Orremossarnas naturreservat bekostas av staten. Vilka av de föreslagna skötselåtgärderna som kan genomföras och takten på genomförandet beror på tilldelning av medel från en årlig naturvårdsbudget. Tabellen nedan ger förvaltaren vägledning vid prioritering.

Tabell 1. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1–3 där 1 är högst prioritet att genomföra. När/intervall visar när och hur ofta en åtgärd bör göras, samt vad som bör göras snarast.

Åtgärd	Skötselområde /delområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering, yttergräns	Alla	Snarast	1
Informationsskylt	1.3	Snarast	1
Parkering	1.3	2025	2
Naturvårdsbränning	1	Enligt bränningsplan, återkommande åtgärd.	2
Röjning av igenväxande vegetation	2	Vid behov	2
Uppföljning av skötselåtgärd	Alla	Efter åtgärd	3

7. Underlag

Som underlag till denna skötselplan har bland annat följande rapporter, utredningar, artlistor och annat material använts.

Underlag specifikt för detta naturreservat:

Länsstyrelsen Västra Götaland, 2022, Naturvärdesinventering (NVI) – Vid Orremossarna, Dals-Eds kommun 2021. Rapport 2022:15. Länsstyrelsen Västra Götaland.

Naturvårdsverket, 2005. Naturvårdsbränning – Vägledning för brand och bränning i skyddad skog, Rapport 5438. Naturvårdsverket, Stockholm.

Allmänna underlag:

EU:s art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EU:s fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2019, Strategi för formellt skydd av skog i Västra Götalands län. Rapport 2019:05. Länsstyrelsen Västra Götaland.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2016. Tillgängliga koder för attributet "Naturtyp" i NNK-IT systemet (Ärendenr: NV-08177-15). Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2017. Nationell strategi för formellt skydd av skog. Rapport 6762, Naturvårdsverket, Stockholm.

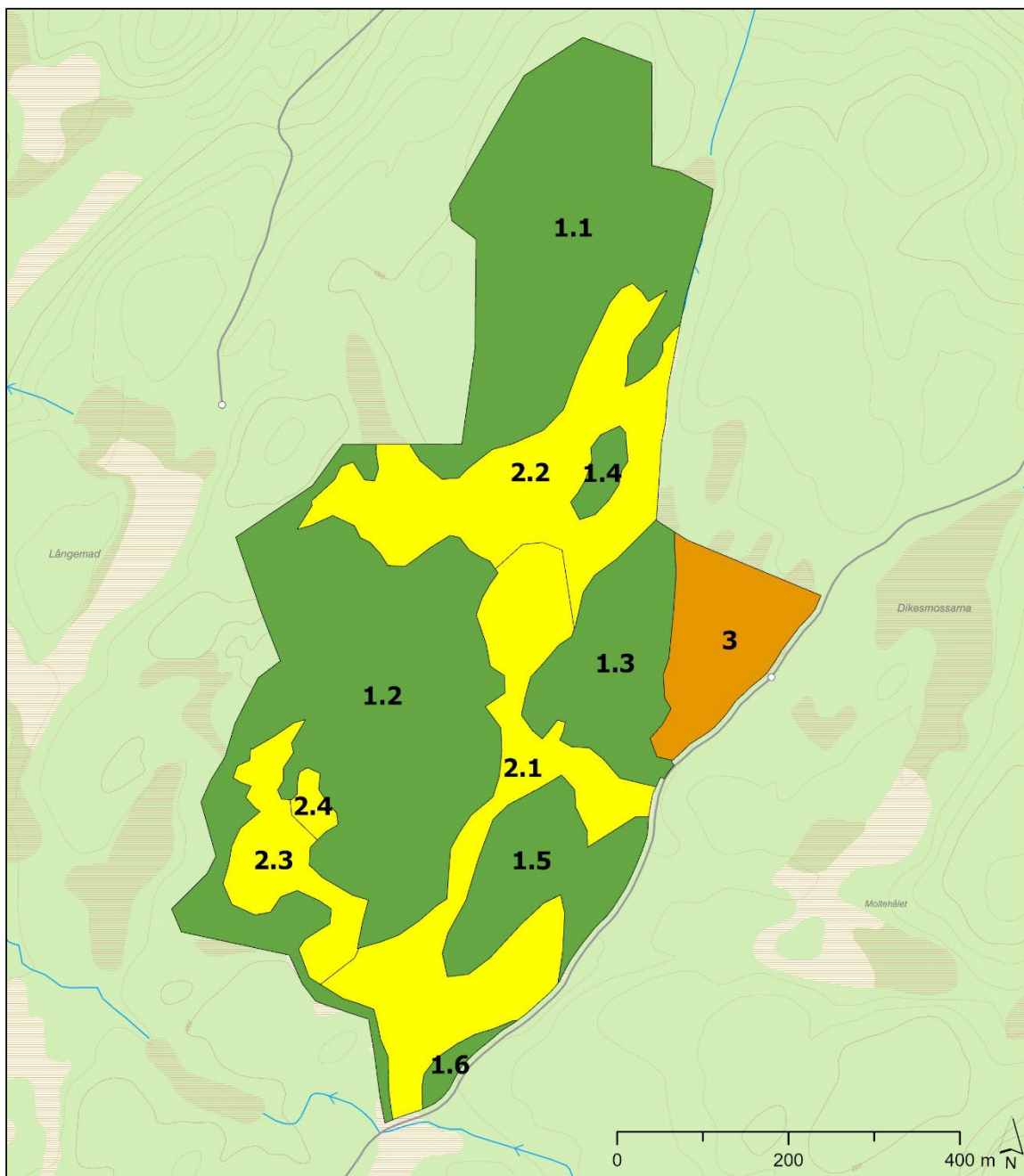
Nitare, J. (red.), 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

SLU Artdatabanken, 2020. Röddlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala.



Länsstyrelsen
Västra Götaland

lansstyrelsen.se/vastragotaland



Bilaga 2a - Indelning av skötselområden samt delområden

Skötselområden

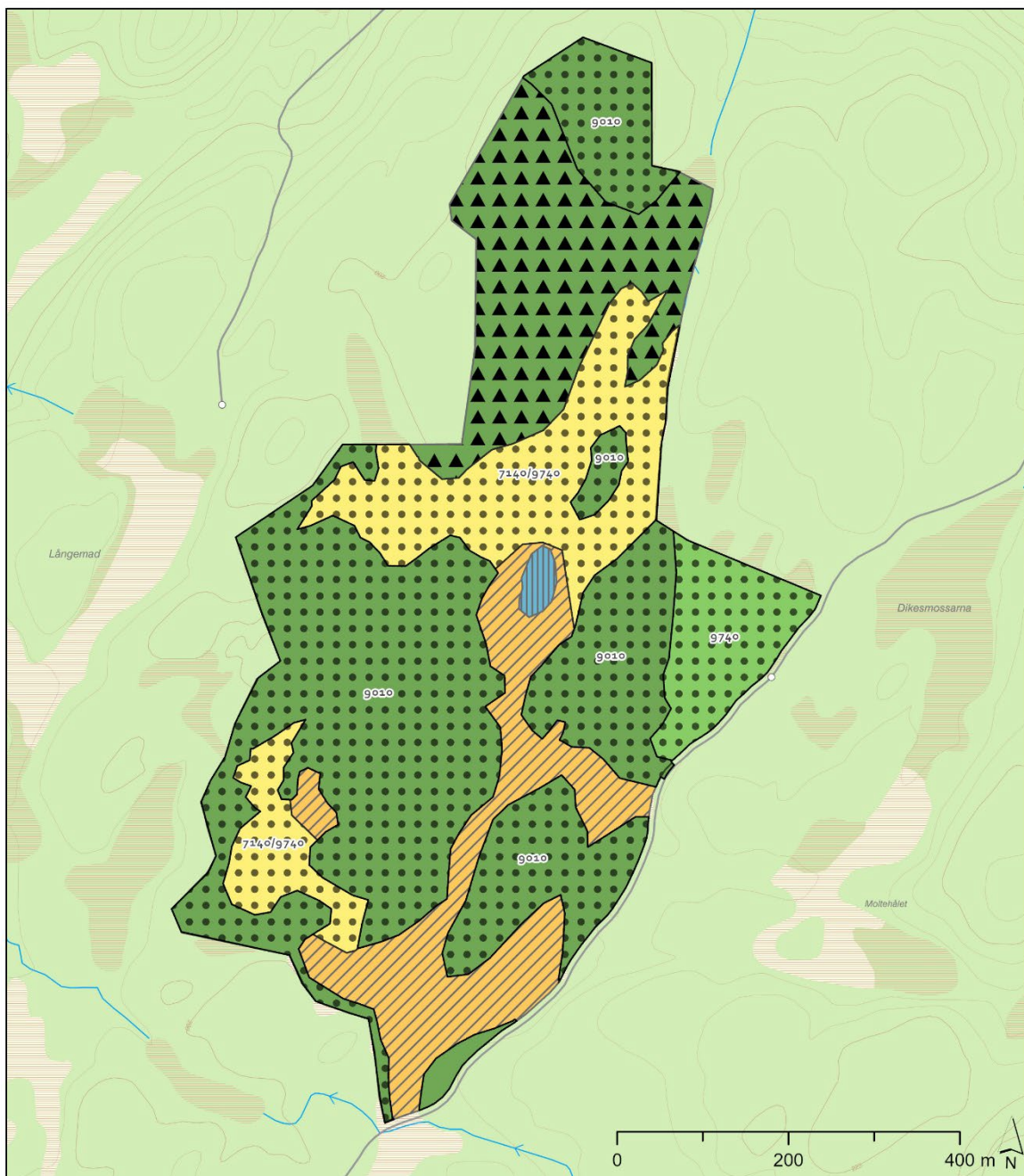
- 1
- 2
- 3

Illustrationskarta till skötselplan för
Orremossarnas naturreservat
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2024-10-16, dnr 50225-2020



Länsstyrelsen
Västra Götaland

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan



Bilaga 2b - Naturtyper

Utvecklingsmark med målnaturtyp

 Utvecklingsmark med målnaturtyp

Naturtyper enligt NNK (ytor)

-  3160 - Myrsjöar
-  6960 - Öppen icke-natura naturtyp
-  7140 - Öppna mossar och kärr
-  9010 - Taiga
-  9903 - Icke-natura skog, barrskog
-  9925 - Icke-natura skog på fuktig/blöt mark

Illustrationskarta till skötselplan för
Orremossarnas naturreservat
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2024-10-16, dnr 50225-2020



Länsstyrelsen
Västra Götaland

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 3. Sakägarförteckning

Upplysning

Sakägarförteckningen är uppdelad i två delar. Del A listar ägare till fastigheter och samfälligheter inom området. Del B listar övriga av Länsstyrelsen kända sakägare.

Del A. Ägare till fastigheter, samfälligheter m.m. inom området

Namn	Fastighet/-er
Åsa Rönnbo	Åsnebyn 1:9

Del B. Av Länsstyrelsen kända arrendatorer och övriga sakägare

Namn	Roll
Bön-Assgärdebyn-Åsnebyns Vägsamfällighet C/O Lars Karlsson	Åsnebyn GA:1
Erland Albinsson	Håbols ÄSO
Pär Bryntesson	Stora Le-Lelången KSO